

Sygn. akt XII C 646/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 listopada 2020 r

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział XII Cywilny

w składzie :

Przewodniczący : Sędzia Maria Taront

po rozpoznaniu w dniu 20 listopada 2020 r

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa R. M., E. K. , U. M., J. M. (1)

przeciwko Skarbowi Państwa – Starosta (...)

o ochronę dóbr osobistych

p o s t a n a w i a :

1. powództwo oddala
2. nie obciąża powodów kosztami zastępstwa procesowego

pozwanego

/-/ Maria Taront

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 24 września 2019 r. (k. 3-11), skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa – Staroście Powiatu (...), powodowie R. M., E. K., U. M. i J. M. (1), wnieśli o:

- 1) zapłatę odszkodowania w wysokości kwoty całkowitej 650.000 zł oraz
- 2) zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kwoty po 58.500 zł na osobę wraz z odsetkami od powstania okresy wyrządzenia krzywd:
 - a. za utracone korzyści kwoty po 24.125 zł na osobę wraz z odsetkami,
 - b. za pożytki uzyskane, gdyby szkody nie wyrządzono, kwoty po 34.375 zł na osobę wraz z odsetkami.

Ponadto powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanego solidarnie na ich rzecz kosztów postępowania sądowego.

W uzasadnieniu pozwu powodowie wyjaśnili, iż dochodzą naprawienia szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie Skarbu Państwa przy wykonywaniu władzy publicznej, wskutek wydania przez Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w W. Wydział (...) i Leśnictwa decyzji z dnia 2 lutego 1967 r., orzekającej o przejęciu na własność Państwa bez odszkodowania i w stanie wolnym od obciążeń za wyjątkiem służebności gruntowych, gospodarstwa rolnego położonego we wsi P., stanowiącego dotychczasową własność M. M. (1) tj. dziadka powodów. Samorządowe Kolegium Odwoławcze w P. decyzją z dnia 12 grudnia 2008 r. stwierdziło, że ww. decyzja została wydana z naruszeniem prawa.

Postanowieniem z dnia 9 kwietnia 2019 r. (k. 115) Sąd Okręgowy w P. XII Wydział Cywilny wyłączył od rozpoznania niniejszej sprawy wszystkich sędziów XIV Wydziału Cywilnego Sądu Okręgowego w P. z siedzibą w P.

Zarządzeniem nr (...) Prezesa Sądu Okręgowego w P. z dnia 30 kwietnia 2019 r. (k. 119) wyznaczono Wydział Cywilny Sądu Okręgowego w P. w celu przeprowadzenia losowania niniejszej sprawy i wskazania Wydziału I bądź XII ewentualnie XVIII Cywilnego Sądu Okręgowego wP..

Postanowieniem z dnia 9 maja 2019 r. (k. 125) Sąd zwolnił powodów od kosztów sądowych w zakresie opłaty od pozwu oraz ustanowił dla powodów pełnomocnika z urzędu.

Pismem z dnia 18 czerwca 2019 r. (k. 151-152) pełnomocnik powodów podtrzymał żądania i wnioski pozwu.

W odpowiedzi na pozew z dnia 11 lipca 2019r . (k. 156-159) pozwany wniósł o:

- 1) oddalenie powództwa w całości,
- 2) zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych,
- 3) wezwanie do udziału w sprawie jako statio fisci Skarbu Państwa – Starosty P.,
- 4) zawiadomienie o toczącym się postępowaniu (...) Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej.

W treści pisma pozwany przede wszystkim podniósł zarzut przedawnienia dochodzonego przez powodów roszczenia, szczegółowo argumentując swoje stanowisko.

Pismem z dnia 5 września 2019 r. (k. 165-171) Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej, zastępująca pozwany Skarb Państwa, reprezentowany przez Starostę (...), wniosła o:

- 1) oddalenie powództwa w całości,
- 2) zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego Skarbu Państwa – Starosty (...) kosztów postępowania, w tym na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwany zakwestionował powództwo co do zasady, jak i co do wysokości, wskazując, że pozwany nie uznaje zgłoszonego roszczenia, negując spełnienie przesłanek swojej odpowiedzialności. Strona pozwana wskazała, iż powodowie nie wykazali szkody związanej z decyzją, na którą się powołują, nie przedstawili dowodów, wskazujących na wartość poniesionej szkody i wysokość żądanego odszkodowania, a także nie wykazali związku przyczynowego między działaniem organu administracji publicznej a domniemaną szkodą. Przede wszystkim jednak pozwany podniósł zarzut przedawnienia roszczeń strony powodowej, wskazując, że już jego uwzględnienie wyłączy potrzebę merytorycznej oceny zasadności zgłoszonych żądań powodów.

Pismem z dnia 24 września 2019 r. (k. 176-180) pozwany uzupełnił swoje stanowisko o dalszą argumentację.

W piśmie z dnia 17 października 2019 r. (k. 199-200) oraz piśmie z dnia 15 listopada 2019 r. (k. 203-205) strona powodowa podtrzymała dotychczasowe stanowisko, odpowiadając na zarzuty strony pozwanej.

Na rozprawie w dniu 2 września 2020 r. (k. 226-227) powodowie podtrzymali swoje stanowisko w sprawie; za pozwanego nie stawił się nikt mimo prawidłowego zawiadomienia.

Na zarządzenie z dnia 5 października 2020 r. (k. 238) poinformowano strony, iż w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem

się wirusa (...)2 Sąd może wydać orzeczenie na posiedzeniu niejawnym na podstawie art. 15 zzs², wobec czego zobowiązano strony do zajęcia w terminie 14 dni stanowiska na piśmie w kwestii zasadności pozwu.

Strony przedstawiły swoje ostateczne stanowiska w pismach z dnia 20 października 2020 r. (k. 242-244) oraz 10 listopada 2020 r. (k. 247-248).

Postanowieniem z dnia 20 listopada 2020 r. (k. 250) Sąd zamknął rozprawę i postanowił wydać wyrok na posiedzeniu niejawnym.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Dziadkowie powodów – M. i M. M. (1), wraz z córką A., przybyli z K. na Z.. Zostali zameldowani na pobyt stały w miejscowości P. od dnia 25 maja 1946 r. Na podstawie aktu nadania nr (...) z dnia 25 lipca 1947 r., stanowiącego potwierdzenie własności, otrzymali gospodarstwo rolne we wsi P., o powierzchni 7,33 ha wraz z siedliskiem, na którym znajdowały się dom, stajnia i stodoła. Prawo własności podlegało wpisowi w księdze wieczystej na podstawie orzeczenia o wykonaniu aktu nadania, ustalającego granice oraz szacunek gospodarstwa. Własność gospodarstwa rolnego i jego przynależności była przedmiotem dziedziczenia.

Dowód: akt nadania nr 726 z dnia 25 lipca 1947 r. – k. 62, zaświadczenie wójta gminy S. – k. 37, zaświadczenie Urzędu Gminy S. – k. 40, zaświadczenie sołtysa wsi P. – k. 42, zaświadczenie S. O. – k. 43, zaświadczenie Urzędu Rejonowego w P. – k. 45, zeznania powoda R. M. – k. 226-227.

W dniu 8 czerwca 1951 r. zmarła żona M. M. (3). Ponad miesiąc później tj. (...) córka M. i M., A., wyszła za mąż za J. M. (2). Wszyscy nadal zamieszkiwali w gospodarstwie w P.. W dniu 29 kwietnia 1952 r. A. i J. urodziła się córka E. (powódka ad. 2).

Na otrzymanym gospodarstwie rolnym (...) zamieszkiwał do roku 1952, kiedy to wyprowadził się z przedmiotowego gospodarstwa ze względu na zły stan techniczny mieszkania i przeniósł się do córki A., jej męża i teścia.

W dniu 6 czerwca 1953 r. A. i J. urodziło się drugie dziecko – syn R. (powód ad. 1), w dniu 13 listopada 1955 r. – trzecie dziecko – córka U. (powódka ad. 3), a w dniu 27 grudnia 1959 r. – czwarte dziecko – córka J. (powódka ad. 4).

Dowód: odpis aktu zgonu M. M. (5) – k. 38, odpis aktu małżeństwa powoda R. M. – k. 12, odpis aktu małżeństwa powódki E. M. – k. 17, odpis aktu urodzenia powódki U. M. – k. 23, odpis aktu urodzenia powódki J. M. (1) – k. 29, zeznania powoda R. M. – k. 226-227.

W latach 1957-1958 została przeprowadzona aktualizacja wsi P..

Następnie po kilku latach w sprawie gospodarstwa rolnego (...) podjęto czynności kontrolne, podczas których ujawniono, iż w latach 1952-1953 M. M. (1) opuścił przydzielone mu zabudowania i obecnie dom mieszkalny i stajnia są całkowicie zdewastowane, zaś stodoła jest zniszczona i nieużytkowana przez właścicieli. Ustalono, że od roku 1964 grunty w ramach gospodarstwa są dzierżawione zięciowi M. J. M.. Pracownik Powiatowego Biura Geodezji i (...) w W. stwierdził, że gospodarstwo należy uznać za samowolnie opuszczone i przejąć na własność Państwa.

Dowód: notatka służbowa z dnia 7 grudnia 1966 r. – k. 183.

W dniu 21 grudnia 1966 r. sporządzony został protokół z ustalenia zniszczeń i ubytków oraz nakładów inwestycyjnych w opuszczonym gospodarstwie rolnym. Znajdujące się na jego terenie dom, oborę i stodołę uznano za zużyte w następującym stopniu: dom – 100%, obora – 100%, stodoła – 80%.

Dowód: protokół z dnia 21 grudnia 1966 r. – k. 186-193.

W dniu 2 lutego 1967 r. Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w W. Wydział (...) i Leśnictwa wydało decyzję nr (...), orzekającą o przejściu na własność Państwa bez odszkodowania i w stanie wolnym od obciążeń za wyjątkiem

służebności gruntowych gospodarstwa rolnego o pow. ok. 7,00 ha wraz z zabudowaniami i innymi przynależnościami, położonego we wsi P. (...) S. pow. W., stanowiącego na podstawie aktu nadania nr (...) z dnia 25 lipca 1947 r. dotychczasową własność M. M. (1) ur. (...) w R. pow. R. R., a opuszczonego przez niego w 1952 r. co zostało stwierdzone do protokołu komisyjnie w dniu 2 grudnia 1966 r.

W uzasadnieniu decyzji wskazano, że M. M. (1) opuścił gospodarstwo w roku 1952 i od tego czasu nie użytkował też gruntów. W tym stanie rzeczy podjęto decyzję o przejęciu przedmiotowego gospodarstwa na rzecz Skarbu Państwa, co uznano za konieczne w celu zabezpieczenia przed ich dalszą dewastacją.

Dowód: decyzja Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w W. Wydział (...) i L. z dnia 2 lutego 1967 r. nr (...) (...) – k. 185, zeznania powoda R. M. – k. 226-227.

M. M. (1) zmarł w dniu 18 lipca 1967 r. Przed śmiercią podejmował starania w zakresie wyjaśnienia sytuacji związanej z odebraniem mu gospodarstwa rolnego.

Dowód: odpis aktu zgonu M. M. (1) – k. 39, zeznania powoda R. M. – k. 226-227, zeznania powoda R. M. – k. 226-227.

A. i J. M. (2) po roku 1982 podjęli starania o zwrot odebranego ojcu A. gospodarstwa rolnego. W pierwszej kolejności zajęli się uregulowaniem kwestii spadkowych.

Postanowieniem z dnia 22 czerwca 1992 r. Sąd Rejonowy w W. stwierdził, że spadek po M. M. (5) z mocy ustawy nabyli jej mąż M. M. (1) i córka A. M. zd. M., każdy w 1/2 części, a także, że spadek po M. M. (1) z mocy ustawy odziedziczyła w całości córka A. M. zd. M..

Dalsze starania rodziców powodów nie przynosiły efektów.

W dniu 13 lipca 1998 r. zmarł ojciec powodów J. M. (2).

Dowód: postanowienie Sądu Rejonowego w W. z dnia 22 czerwca 1992 r., sygn.. akt (...), o stwierdzeniu nabycia spadku – k. 49, odpis aktu zgonu J. M. (2) – k. 36, zeznania powoda R. M. – k. 226-227.

W roku 2007 powód R. M. podjął ponowne starania w kierunku przywrócenia własności gospodarstwa rolnego po dziadku bądź uzyskania odszkodowania za niemożność jego odzyskania.

W dniu 5 czerwca 2007 r. złożył pismo do Urzędu Gminy w S., stanowiące wniosek o przesłanie mu kserokopii dokumentów, dotyczących jego dziadków, a mianowicie dokumentów potwierdzających prawo własności gospodarstwa rolnego, aktu nadania, dokumentów, na jakich zasadach została odebrana ziemia i dokumentu potwierdzającego nadanie budynku mieszkalnego i innych z nr działki, na której był lub były inne budynki, a także zaświadczenia o zameldowaniu M. M. (1) w P..

W dniu 11 czerwca 2007 r. wójt gminy S. na podstawie archiwalnego rejestru mieszkańców wydał zaświadczenie, w którym stwierdził, iż M. M. (1) był zameldowany na pobyt stały w miejscowości P. od 25 maja 1946 r. do chwili śmierci tj. 18 lipca 1967 r. W pozostałym zakresie wniosek powoda przekazano według właściwości do Starostwa Powiatowego w P. postanowieniem z dnia 11 czerwca 2007 r. Starostwo Powiatowe w P. pismem z dnia 12 lipca 2007 r. poinformowało powoda R. M., iż nie dysponuje żadnymi żądanymi przez powoda dokumentami. Powód zwrócił się następnie o powyższe do Starostwa Powiatowego w W., gdzie otrzymał odpowiedź w piśmie z dnia 22 października 2007 r., iż starostwo to żądanych dokumentów nie posiada i w celu ich uzyskania należy wystąpić do Starostwa Powiatowego w P.. Pismem z dnia 3 stycznia 2008 r., skierowanym do Starostwa Powiatowego w P., powód wniósł o wyjaśnienie rozbieżności stanowisk co do okoliczności posiadania przez starostwo żądanych przez powoda dokumentów. Powód ponowił swoją prośbę pismem z dnia 14 stycznia 2008 r. Po ponownym piśmie do Starostwa powód otrzymał pismo z dnia 6 lutego 2008 r., w którym zwrócono się do powoda o przybycie do Starostwa w celu udzielenia mu stosownych wyjaśnień, związanych z dokumentami dotyczącymi M. M. (1). Na spotkaniu w dniu 13

lutego 2008 r. powód uzyskał informację, że żądane dokumenty udało się odnaleźć. Tego samego powód poprosił o skserowanie odpisu aktu nadania i potwierdzeniu jego prawdziwości, a także skserowania całej zawartości teczki i dostarczenia dokumentów na jego adres. Powód uzyskał przesyłkę wraz z potwierdzonymi kserokopiami dokumentów oraz z pismem przewodnim z dnia 19 lutego 2008 r.

Dowód: pismo powoda z dnia 5 czerwca 2007 r. – k. 53, zaświadczenie wójta gminy S. – k. 37, postanowienie wójta gminy S. z dnia 11 czerwca 2007 r. – k. 54-55, pismo Starostwa Powiatowego w P. z dnia 12 lipca 2007 r. – k. 56, pismo Starostwa Powiatowego w W. z dnia 22 października 2007 r. – k. 57, pismo powoda z dnia 3 stycznia 2008 r. – k. 58, pismo powoda z dnia 14 stycznia 2008 r. – k. 60, pismo Starostwa Powiatowego w P. z dnia 6 lutego 2008 r. – k. 61, pismo Starostwa Powiatowego w P. z dnia 19 lutego 2008 r. – k. 63-64, zeznania powoda R. M. – k. 226-227.

Z uwagi na skompletowanie dokumentacji powód R. M. pismem z dnia 5 maja 2008 r., skierowanym do Starosty P., wniósł o stwierdzenie nieważności decyzji Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w W. z dnia 2 lutego 1967 r. nr (...)(...) jako decyzji wydanej z rażącym naruszeniem prawa. Przedmiotowy wniosek został przekazany według właściwości do Samorządowego Kolegium Odwoławczego w P..

Dowód: pismo powoda z dnia 5 maja 2008 r. – k. 82, postanowienie z dnia 15 maja 2008 r. o przekazaniu sprawy z wniosku powoda według właściwości – k. 84.

Samorządowe Kolegium Odwoławcze w P. decyzją z dnia 12 grudnia 2008 r. stwierdziło, że ww. decyzja Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w W. z dnia 2 lutego 1967 r. nr (...)(...), została wydana z naruszeniem prawa.

Z uzasadnienia decyzji wynika, iż w sprawie nie zaistniały przesłanki do potraktowania gospodarstwa (...) jako opuszczonego. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 sierpnia 1961 r. w sprawie opuszczonych gospodarstw rolnych określało, iż za gospodarstwo rolne opuszczone uważa się gospodarstwo, na którym nie zamieszkuje właściciel ani jego małżonek, dzieci lub rodzice, a przy tym gospodarstwo to nie jest w całości lub w większej części uprawiane oraz poddawane właściwym zabiegom agrotechnicznym przez właściciela bądź użytkownika albo dzierżawcę. Z powyższego wynikało, iż dla uznania gospodarstwa za opuszczone wymagano spełnienia łącznie dwóch przesłanek: 1) na gospodarstwie nie mógł zamieszkiwać właściciel, jego małżonek bądź dzieci lub rodzice, 2) gospodarstwo nie było w całości lub większej części uprawiane oraz poddawane zabiegom agrotechnicznym. SKO stwierdziło, iż bezspornie budynki w gospodarstwie (...) zostały opuszczone i z upływem lat zdewastowane i zrujnowane; nikt ich nie zajmował i nie użytkował. Natomiast nie została spełniona druga przesłanka tj. brak użytkowania i uprawiania gruntu przynależnego do gospodarstwa. Dokumenty potwierdzają bowiem, że grunty były użytkowane bądź przez samego M. M. (1), bądź jego zięcia J. M. (2). Z uwagi na powyższe Kolegium doszło do przekonania, że decyzja z dnia 2 lutego 1967 r. wydana została z rażącym naruszeniem prawa, albowiem nie istniały przesłanki do potraktowania gospodarstwa jako opuszczonego. Następnie SKO przytoczyło przepis art. 156 § 1 k.p.a., dotyczący warunków stwierdzania nieważności decyzji oraz art. 156 § 2 k.p.a., wskazujący, iż nie stwierdza się nieważności decyzji, jeżeli od dnia jej doręczenia lub ogłoszenia upłynęło dziesięć lat, a także gdy decyzja wywołała nieodwracalne skutki prawne, co miało miejsce w niniejszej sprawie. Nieodwracalność skutków polegała na tym, iż grunty należące do gospodarstwa (...) w całości bądź prawie w całości zostały zbyte na podstawie aktów notarialnych na rzecz: T. i A. G. – działki nr (...) o łącznej powierzchni 8,82 ha, J. i K. I. – działki nr (...) o łącznej powierzchni 7,85 ha, R. B. i A. B. – działki nr (...) o łącznej powierzchni 7,26 ha. SKO wskazało także na trudności, polegające na zidentyfikowaniu byłego gospodarstwa ze stanem na dzień wydawania decyzji. Decyzja była decyzją ostateczną.

Dowód: decyzja Samorządowego Kolegium Odwoławczego w P. z dnia 12 grudnia 2008 r. – k. 85-89

Pismem z dnia 19 sierpnia 2009 r. powód R. M. zwrócił się do Starosty Powiatu P. z pismem, dotyczącym zwrotu bezprawnie przejętego siedliska jego dziadków wraz z budynkami. W odpowiedzi uzyskał pismo z dnia 18 września 2009 r., w którym wyjaśniono, iż decyzja SKO dotyczyła całości decyzji z 2 lutego 1967 r., a więc także uwzględniała siedlisko. Nie jest jednak możliwy zwrot siedliska, ponieważ Starosta P. nie dysponuje przedmiotowym gospodarstwem, które zostało zbyte w drodze aktów notarialnych na rzecz innych osób.

Dowód: pismo powoda z dnia 19 sierpnia 2009 r. – k. 90, pismo Starosty P. z dnia 18 września 2009 r. – k. 91.

Pismem z dnia 15 lutego 2010 r. powód R. M. poinformował (...) Urząd Wojewódzki o rozpoczęciu sprawy odszkodowawczej na rzecz A. M. (matki) w sprawie bezprawnego przejęcia gospodarstwa rolnego jej rodziców na rzecz Skarbu Państwa. Powód wniósł o odniesienie się do jego pisma oraz wskazanie, jakie dodatkowe dokumenty lub informacje będą niezbędne do załatwienia sprawy. W odpowiedzi pismem z dnia 26 lutego 2010 r. Wojewoda (...) poinformował, iż nie ma kompetencji do załatwienia sprawy, a wniosek o wypłatę odszkodowania należy skierować do Starosty (...).

Dowód: pismo powoda z dnia 15 lutego 2010 r. – k. 92, pismo Wojewody (...) z dnia 26 lutego 2010 r. – k. 93.

Z uwagi na uzyskane informacje powód pismem z dnia 15 sierpnia 2011 r. zwrócił się do Starosty Powiatu (...) z informacją o rozpoczęciu sprawy odszkodowawczej na rzecz A. M., wnosząc o odniesienie się do jego wniosku na piśmie. W dniu 8 listopada 2011 r. powód wystosował wobec Starosty Powiatu (...) monit (ponaglenie).

Dowód: pismo powoda z dnia 15 sierpnia 2011 r. – k. 94, pismo powoda wysłane dnia 8 listopada 2011 r. – k. 95,

W międzyczasie w dniu 29 października 2011 r. powód zwrócił się do SKO w P. z wnioskiem o wydanie decyzji orzekającej o odszkodowaniu w związku ze stwierdzeniem decyzją SKO w P. z dnia 12 grudnia 2008 r., że decyzja Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w W. z dnia 2 lutego 1967 r. została wydana z naruszeniem prawa.

Dowód: wniosek powoda z dnia 29 października 2011 r. – k. 97.

Pismem z dnia 27 grudnia 2011 r. Starosta (...) w odpowiedzi na pisma powoda z sierpnia i listopada 2011 r. wskazał, że roszczenie dotyczące odszkodowania finansowego za przejęcie na rzecz Skarbu Państwa gospodarstwa rolnego ma charakter roszczenia cywilnoprawnego, o którym rozstrzygnięcie należy do wyłącznej właściwości sądu powszechnego. Ponadto Starosta wskazał, że decyzja SKO w P. z dnia 12 grudnia 2008 r. uprawnia wyłącznie do wystąpienia z roszczeniem do sądu powszechnego, nie stanowi natomiast wprost o zasadności roszczenia. Jedną z przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej jest szkoda, której wykazanie obciąża podmiot, który wyprowadza z nich skutki

Dowód: pismo Starosty (...) z dnia 27 grudnia 2011 r. – k. 96.

Także wniosek powoda z dnia 29 października 2011 r. został mu zwrócony postanowieniem SKO w P. z dnia 3 lutego 2012 r. ze wskazaniem, iż przedmiotowa sprawa nie ma charakteru sprawy administracyjnej, lecz jest sprawą cywilną, do której rozpatrzenia właściwy jest sąd powszechny.

Dowód: postanowienie Samorządowego Kolegium Odwoławczego w P. z dnia 3 lutego 2012 r. – k. 98.

W dniu 14 listopada 2014 r. zmarła matka powodów A..

Postanowieniem Sądu Rejonowego w Pile o stwierdzeniu nabycia spadku z dnia 5 stycznia 2017 r., sygn. akt (...), stwierdzono, że spadek po A. M. zd. M., na podstawie ustawy nabyli: syn R. M., córka E. K. zd. M., córka U. M. oraz córka J. M. (1) – każdy w 1/4 części.

Dowód: odpis aktu zgonu A. M. – k. 35, postanowienie Sądu Rejonowego w P. z dnia 5 stycznia 2017 r., sygn.. akt (...) – k. 100.

Pozew w niniejszej sprawie został złożony w sekretariacie Sądu Okręgowego w P. w dniu 25 września 2018 r.

Dowód: pozew z prezentatą, z datą wpływu 25 września 2018 r. – k. 3.

Opisany stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o przywołane dowody znajdujące się w aktach sprawy, których prawdziwości, autentyczności i zgodności z oryginałem żadna ze stron procesu, reprezentowanych przez

profesjonalnych pełnomocników, nie kwestionowała. Sąd obdarzył wiarą zeznania powoda R. M., który logicznie i spójnie zeznał co do okoliczności przydzielenia jego dziadkowi gospodarstwa rolnego, przyczyn wyprowadzenia się z niego, odebrania gospodarstwa rolnego na rzecz Państwa i podejmowania starań o zwrot nieruchomości. Sąd dał mu także wiarę w zakresie, w jakim wskazał, że pozew cywilny został przez powodów złożony późno z uwagi na absorbującą czasowo i emocjonalnie sytuację ciężko chorującej, wymagającej opieki matki powodów, a także w zakresie, w jakim powód był przekonany, że termin przedawnienia roszczeń powodów wynosi 10 lat – czym innym jest jednak uznanie wyjaśnień powoda za wiarygodne, a czym innym jest ocena stanu wiedzy i sytuacji powoda w kontekście zasadności uwzględnienia żądań powodów.

Wobec podniesionego skutecznie zarzutu przedawnienia a w konsekwencji braku podstaw do przyjęcia odpowiedzialności Skarbu Państwa co do zasady, ustalenia co do powstania szkody i ewentualnej wysokości tej szkody, oparte na opiniach biegłych, okazały się niepotrzebne.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo podlegało oddaleniu.

Dochodzone roszczenie dotyczy odszkodowania za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie Skarbu Państwa przy wykonywaniu władzy publicznej, skutek wydania przez Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w W. decyzji z dnia 2 lutego 1967 r., orzekającej o przejęciu na własność Państwa bez odszkodowania i w stanie wolnym od obciążeń gospodarstwo rolne, należące w czasie wydawania decyzji do przodka (dziadka) powodów. Samorządowe Kolegium Odwoławcze w P. decyzją z dnia 12 grudnia 2008 r. stwierdziło, że decyzja z dnia 2 lutego 1967 r. została wydana z naruszeniem prawa. Powodowie wykazali legitymację czynną w sprawie poprzez udowodnienie, iż są spadkobiercami osoby, w stosunku do której wydano decyzję, stanowiącą podstawę roszczenia o odszkodowanie.

Odnosząc się do podstawy prawnej roszczenia wskazać należy, że w odniesieniu do szkód spowodowanych wydaniem przed dniem 1 września 2004 r. ostatecznej decyzji administracyjnej, której nieważność w świetle przepisu art. 156 § 1 k.p.a. lub wydanie z naruszeniem prawa w rozumieniu art. 158 § 2 k.p.a. stwierdzono następnie decyzją nadzorczą, podstawę odpowiedzialności Skarbu Państwa stanowi przepis art. 160 k.p.a. w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 sierpnia 2004 r. Przepis art. 160 k.p.a. został co prawda uchylony z dniem 1 września 2004 r. na mocy art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy Kodeks Cywilny i niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2004 r. Nr 162, poz. 1692), jednakże w myśl art.5 tej ustawy do zdarzeń i stanów prawnych powstałych przed jej wejściem w życie stosuje się przepisy art. 160 k.p.a. w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia tej ustawy w życie. Co prawda interpretacja tego ostatnio powołanego przepisu budziła wątpliwości i doczekała się rozbieżnych odpowiedzi, niemniej ostatecznie ugruntował się pogląd wyrażony w mającej moc zasady prawnej uchwale pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 31 marca 2011 r., III CZP 112/10 (OSNC 2011/7-8/75),: „1. Do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 1 września 2004 r., której nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono po tym dniu, ma zastosowanie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a. 2. Jeżeli ostateczna wadliwa decyzja administracyjna została wydana przed dniem wejścia w życie Konstytucji, odszkodowanie przysługujące na podstawie art. 160 § 1 k.p.a. nie obejmuje korzyści utraconych wskutek jej wydania, choćby ich utrata nastąpiła po wejściu w życie Konstytucji.” Decyzja Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w W. została wydana w dniu 2 lutego 1967 r., a więc przed dniem 1 września 2004 r., jednocześnie stwierdzenie jej wydania z naruszeniem prawa miało miejsce po tym dniu tj. 12 grudnia 2008 r. W sprawie zastosowanie znajdzie więc art. 160 § 1-3 i 6 k.p.a. w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 sierpnia 2004 r.

Konsekwencją powyższego jest również przyjęcie szczególnej regulacji z art. 160 § 6 k.p.a. do oceny przedawnienia roszczenia odszkodowawczego. W świetle zaś tego unormowania roszczenie o odszkodowanie przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2 k.p.a., że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a.

Decyzja Samorządowego Kolegium Odwoławczego w P. stwierdzająca, iż decyzja Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w W. z dnia 2 lutego 1967 r. została wydana z naruszeniem prawa, została wydana w dniu 12 grudnia 2008 r. i z tym dniem stała się decyzją ostateczną. Jak wskazano wyżej, początek biegu terminu przedawnienia wyznaczała ostateczna decyzja - a ściślej jej doręczenie stronie uprawnionej. Dopiero bowiem z chwilą doręczenia lub ogłoszenia decyzja zostaje wprowadzona do obrotu prawnego, wiąże organ administracyjny i stronę (art. 110 k.p.a.). Jakkolwiek nie ustalono konkretnej daty doręczenia decyzji R. M., nie było jednak kwestionowane, że nastąpiło to niezwłocznie po jej wydaniu, co w zestawieniu z datą wniesienia pozwu doprowadziło Sąd do przekonania o przedawnieniu roszczenia powodów.

Nie ulega wątpliwości, że już po otrzymaniu decyzji SKO strona powodowa, a w szczególności powód R. M., podejmował szereg działań, zmierzających do wyjaśnienia sprawy. W tym celu powód prowadził korespondencję m.in. ze Starostą P., Wojewodą (...), Starostą (...) jak i Samorządowym Kolegium Odwoławczym w P.. Ostatecznie Starosta (...) w piśmie z dnia 27 grudnia 2011 r., a także SKO w P. w treści uzasadnienia postanowienia z dnia 3 lutego 2012 r., wskazali, iż dochodzone przez powodów roszczenie ma charakter cywilnoprawny i należy do właściwości sądu powszechnego. Tymi pismami strona powodowa została ostatecznie nakierowana na prawidłowy tryb załatwienia sprawy. Powód R. M. nie pozostawał już więc z tą datą w stanie niepewności co do jego sytuacji prawnej.

O ile więc zgodnie ze ścisłą wykładnią art. 160 k.p.a. trzyletni termin przedawnienia rozpoczynał bieg z dniem doręczenia powodowi decyzji SKO w P. z dnia 12 grudnia 2008 r., o tyle uznać można, iż bezsprzecznie bieg ten rozpoczął się najpóźniej z dniem otrzymania przez powoda pisma Starosty (...) z dnia 27 grudnia 2011 r., dotyczącego charakteru roszczenia powoda ze wskazaniem, iż rozstrzygnięcie sporu należy do wyłącznej właściwości sądu powszechnego,

W konsekwencji po otrzymaniu przez powoda decyzji z dnia 12 grudnia 2008 r., a już bezsprzecznie po uzyskaniu informacji w piśmie z dnia 27 grudnia 2011 r., nic nie stało na przeszkodzie, aby powodowie złożyli w terminie wnioski o zawezwanie do próby ugodowej lub wnieśli pozew do sądu powszechnego i tym samym przerwali bieg terminu przedawnienia.

Nie wskazano przy tym przeszkód uniemożliwiających wystąpienie wówczas z roszczeniem odszkodowawczym, skoro wszystkie elementy odpowiedzialności deliktowej Skarbu Państwa były już znane. Nie zasługiwała na uwzględnienie argumentacja powodów, wskazująca, iż powodem niezłożenia przez powodów pozwu cywilnego wcześniej była sytuacja osobista, w szczególności choroba matki powodów, która zmarła w 2014 r. Nie ujmując powagi tej sytuacji, to jednak przyczyna ta nie jest przyczyną wystarczającą dla uznania, że w sprawie zaszły nadzwyczajne okoliczności, usprawiedliwiające tak znaczną zwłokę powodów w dochodzeniu swojego roszczenia przed Sądem. Nie zasługiwały też na uwzględnienie twierdzenia powodów, jakoby nie byli dostatecznie pouczeni o kwestiach związanych z przedawnieniem. Bezsprzecznie zostali poinformowani, iż decyzja SKO w P. z 12 grudnia 2008 r. była decyzją ostateczną, a także dwukrotnie w roku 2011 i 2012 uzyskali informacje na temat właściwej drogi dla dochodzenia swoich roszczeń.

W zestawieniu z powyższym uznać trzeba, że podejmowane przez powoda R. M. próby odzyskania mienia dowodzą jego aktywności, dociekliwości i staranności w zakresie realizacji swoich praw, tymczasem zaniechał on zasięgnięcia porady prawnej bądź skierowania wprost zapytania do odpowiednich organów co do tak znamiennej kwestii jak termin przedawnienia roszczenia. Tym samym nie może być uznane za wystarczające samo odwołanie się do powstałych po stronie powodowej niejasności dotyczących terminu przedawnienia. Powód, działając racjonalnie i z wymaganą starannością, co dotychczas czynił, powinien zachować ostrożność i upewnić się co do jego założeń o dziesięcioletnim terminie przedawnienia.

Nie można również dopatrzeć się w stanie sprawy okoliczności świadczących o nadużyciu prawa leżących po stronie pozwanego. Wymaga podkreślenia, że podniesienie zarzutu przedawnienia jest wyrazem realizacji przysługującego stronie prawa podmiotowego. Uznanie, że skorzystanie z tego prawa stanowi jego nadużycie (art. 5 k.c.), może mieć zatem charakter wyjątkowy, uzasadniony nadzwyczajnymi okolicznościami, czemu wielokrotnie dawał wyraz Sąd

Najwyższy w swoich orzeczeniach (wyrok z dnia 6 maja 2010 r., II CSK 536/09 LEX 585765). Przy ocenie, czy zarzut przedawnienia stanowi nadużycie prawa, rozstrzygające znaczenie mają okoliczności konkretnego wypadku, zachodzące po stronie poszkodowanego oraz osoby zobowiązanej do naprawienia szkody. Znaczenie ma zwłaszcza charakter uszczerbku, jakiego doznał poszkodowany, przyczyna opóźnienia w dochodzeniu roszczenia i czas jego trwania.

Argumentacja nawiązująca do klauzuli nadużycia prawa podmiotowego w związku z podniesieniem zarzutu przedawnienia nie była przedmiotem szerszych wypowiedzi powodów, z zaprezentowaniem konkretnych twierdzeń osadzonych w stanie faktycznym sprawy, usprawiedliwiających powstałe opóźnienie. Powodowie w istocie nie wskazali doniosłych przyczyn, dla których pozew nie został wniesiony przed upływem trzyletniego okresu przedawnienia. Co więcej, pozwany już w początkowym etapie procesu sformułował zarzut przedawnienia, nie wprowadzał też wcześniej powodów w błąd co do ich uprawnień czy możliwości ich pozaprocessowej realizacji. Samo dopuszczenie się przez Państwo deliktu administracyjnego nie może mieć w sprawie znaczenia przesądzającego. Przyjęcie poglądu odmiennego wyłączałoby bowiem w istocie możliwość podniesienia przez pozwanego zarzutu przedawnienia w sprawach odszkodowawczych.

Z powyższych względów, negowanie odpowiedzialności przed Skarb Państwa było skuteczne, a to czyniło zbędnym ocenę pozostałych kwestii, takich jak, czy oprócz faktu, że wystąpiło zdarzenie wyrządzające szkodę - czy została wyrządzona szkoda i w jakiej wysokości oraz czy pozostaje ona w związku przyczynowym z wydaniem decyzji, jako że pozostają one bez wpływu na wynik rozstrzygnięcia. Mając na uwadze dokonane ustalenia, Sąd oddalił powództwo, o czym orzekł w punkcie 1. sentencji postanowienia.

O kosztach postępowania Sąd orzekł w punkcie 2. sentencji postanowienia, nie obciążając powodów kosztami zastępstwa procesowego pozwanego.

Podstawę prawną rozstrzygnięcia stanowił art. 102 k.p.c., który przewiduje wyjątek od zasady odpowiedzialności strony przegrywającej sprawę za koszty procesu z art. 98 § 1 k.p.c. Przepis ten stanowi, że w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów procesu albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Sposób skorzystania z art. 102 k.p.c. jest suwerennym uprawnieniem sądu orzekającego i od oceny tego sądu, opartej na swobodnym uznaniu, kształtowanym własnym przekonaniem oraz oceną okoliczności rozpoznawanej sprawy, zależy przesądzenie, czy taki szczególnie uzasadniony wypadek nastąpił w rozpoznawanej sprawie oraz czy usprawiedliwia on odstąpienie od obowiązku ponoszenia kosztów procesu. Ustalenie, czy w sprawie zachodzi „wypadek szczególnie uzasadniony”, zależy od swobodnej oceny sądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13.12.2007 r., I CZ 110/07). Ocena ta musi jednakże uwzględniać wszystkie okoliczności, które mogą mieć wpływ na jej podjęcie. Do kręgu „wypadków szczególnie uzasadnionych” zaliczane są zarówno okoliczności związane z samym przebiegiem procesu, jak i leżące na zewnątrz. Do pierwszych zaliczane są sytuacje wynikające z charakteru żądania poddanego rozstrzygnięciu, jego znaczenia dla strony, subiektywne przekonanie strony o zasadności roszczeń, przedawnienie, prekluzja. Drugie wyznacza sytuacja majątkowa i życiowa strony. Całokształt okoliczności, które mogłyby uzasadniać zastosowanie tego wyjątku powinny być ocenione z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy Sąd doszedł do przekonania, iż należało odstąpić od obciążania powodów kosztami procesu w zakresie kosztów zastępstwa procesowego strony pozwanej. Powyższe było konsekwencją po pierwsze sytuacji majątkowej powodów, szczegółowo badanej na etapie postępowania wpadkowego o zwolnienie powodów od kosztów sądowych. Powodowie są osobami starszymi, utrzymującymi się z rent bądź emerytur, żyjącymi skromnie, nie posiadającymi żadnych bądź znacznych oszczędności. Zastosowanie przepisu art. 102 k.p.c. ma też swoje uzasadnienie z uwagi na podstawę faktyczną dochodzonego roszczenia, związaną z wydaniem decyzji, wobec której stwierdzono, iż została wydana z rażącym naruszeniem prawa. Powyższe wskazuje, że po stronie powodów mogło istnieć poczucie potrzeby uzyskania ochrony prawnej w toku postępowania sądowego. W konkluzji, choć nie ulega wątpliwości, że powodowie proces przegrali, to jednak należało uznać, że obciążenie ich kosztami procesu byłoby zbyt dolegliwe, biorąc pod uwagę ich sytuację materialną, ale przede wszystkim subiektywne

przekonanie powodów o słuszności zgłoszonego roszczenia. Zdaniem Sądu obciążanie powodów kosztami procesu byłoby niewłaściwe z punktu widzenia zasad współżycia społecznego.

Sędzia Maria Taront

ZARZĄDZENIE

1. Odnotować uzasadnienie wyroku.
2. Odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikom stron
3. Za 14 dni od doręczenia/z pismem.

Poznań, dnia 21 grudnia 2020 r. Sędzia Maria Taront